

TAMPEREEN YLIOPISTO
Tampereen alueen Ihmistieteiden
eettinen toimikunta

Lausunto 14/2011

Vastaava tutkija: Professori Jari Hietanen, psykologia/Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, TaY

Tutkimussuunnitelma: ”Processing of the human body information in the visual system of the brain”

Tampereen alueen ihmistieteiden eettinen toimikunta on kokouksessaan 21.11.2011 perehtynyt kyseiseen tutkimussuunnitelmaan.

Toimikunnan päätös: Todettiin, että tutkimuksessa ei ole eettisiä ongelmia.

Toimikunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat saaneet selvitykset ja ne on todettu tarkoituksenmukaisiksi.

Tampereella 25.11. 2011

Markku Ojanen
Puheenjohtaja

Heikki Eilo
Sihteeri

1. SAATEKIRJE

Tampereen alueen ihmistieteiden eettiselle toimikunnalle

Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön Human Information Processing-laboratoriossa (<http://www.uta.fi/laitokset/psyk/hip/>) tutkitaan sosiaalisen ja emotionaalisen informaation havaitsemista ja näiden vaikutuksia erilaisiin kognitiivisiin prosesseihin. Tutkimusprojektit tyypillisesti koostuvat kokeista, joissa tutkimukseen osallistuville henkilöille esitetään erilaisia aistiärsykeitä samalla kun heistä mitataan erilaisia fysiologisia signaaleja, esimerkiksi aivosähkökäyrää (EEG) ja vaikkapa ihon sähkönjohtavuutta. Aikuisia henkilöitä voidaan pyytää myös reagoimaan esitettyihin ärsykkeisiin jollain tavalla, vaikkapa reaktiopainiketta painamalla. Tutkimuksiin osallistuvat henkilöt ovat vapaaehtoisia ja osallistuessaan he tietävät, mitä kokeessa tulee tapahtumaan. He allekirjoittavat myös kirjallisen suostumuslomakkeen.

Vaikka tutkimuksemme ovat vaarattomia ja kivuttomia, niissä kuitenkin puututaan tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen sikäli, että tutkimukseen osallistuviin henkilöihin kiinnitetään mittauselektrodeja. Tämän vuoksi pyydän Tampereen alueen ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta lausuntoa tutkimustemme eettisyydestä. Toinen varsin konkreettinen syy lausuntopyynnölle on se, että useimmissa alan lehdissä on alettu edellyttää tämän tyyppisiltäkin tutkimuksilta myös eettisen toimikunnan lausuntoa.

Lausuntopyynnön perustelu, hakijan oma arvio tutkimuksen eettisyydestä, tutkimussuunnitelman tiivistelmä ja toimikunnan päätös voidaan julkaista

Tutkimuksesta vastaava henkilö

Jari Hietanen
psykologian professori
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Tampereen yliopisto
jari.hietanen@uta.fi

2. TUTKIMUSSUUNNITELMA

IHMISKEHON KÄSITTELY AIVOJEN NÄKÖJÄRJESTELMÄSSÄ

Sosiaalisen kognition ja sosiaalisen neurotieteen tutkimuksen eräänä tavoitteena on selvittää, millä tavalla aivot käsittelevät toisiin ihmisiin liittyvää tietoa ja millä tavoin tällainen informaatio vaikuttaa havaitsijan kognitiivisiin ja affektiivisiin toimintoihin. Tässä tutkimussuunnitelmassa kuvataan tutkimussarja, jossa tutkitaan ihmiskehon havaitsemiseen liittyviä aivomekanismeja. Tutkimussuunnitelman taustalla on tuore, ensimmäinen tähän tutkimuslinjaan liittyvä tutkimuksemme, jossa havaitsimme, että eräs tietty ihmiskehon näkemiselle sensitiivinen, aivojen varhaista näkötiedon käsittelyä heijastava aivovaste on sensitiivinen myös kehon päällä olevan vaatetuksen määrälle: vaste oli sitä suurempi mitä vähemmän kehoa oli vaatteilla verhottu. Aivot näyttävät siis käsittelevän tehostetulla tavalla tietoa alastomista kehoista vaateetuihin kehoihin verrattuna. Keskeinen kysymys on, miksi näin tapahtuu, mikä selittää tämän vaatetuksen määrän vaikutuksen. Kaksi todennäköisintä vaihtoehtoa ovat, että havaittu aivovasteen modulaatio liittyy joko alastomien kehojen näkemisen tuottamaan vireystilan kasvuun tai niiden tarkkaavaisuutta suuntaavaan vaikutukseen. Näiden kahden tekijän osuuden selvittäminen on tämän tutkimuksen tavoitteena. Tutkimussuunnitelmassa kuvataan kolme koetta, joissa koehenkilöiltä rekisteröidään aivojen sähköistä toimintaa (elektroenkefalografia, EEG) samalla kun heille esitetään kuvia vaateetuista ja alastomista ihmisvartaloista. Rekisteröidystä EEG -signaalista analysoidaan ns. visuaalisia herätevasteita. Koehenkilöiden subjektiivisia arvioita esitettyjen ärsykkeiden affektiivisesta valenssista ja virittävydestä samoin kuin koehenkilöiden seksuaalista orientaatiota mitataan lomakearviointien avulla.